

II RIIGIKOGU

10. istungjärk. Protokoll nr. 347 (45).

1926. a.

II Riigikogu koosolek 26. märtsil 1926. a.
kell 6.45 m. õhtul.

Kokku on tulnud 86 Riigikogu liiget.

Valitsuse looishis: Riigivanem **J. Teemant**, teedeminister **O. Amberg**, kaubandus-töös-
tusminister **E. Veberman**, haridusminister
J. Lattik, kohtuminister **T. Kalbus**, sise-
minister **K. Einbund**, rahaminister **L. Sepp**,
välisminister **A. Piip**, sõjaminister **J. Soots**,
põllutöominister **H. Laretei**, riigisekretäär
K. Terras.

Päevakord:

1. Eesti-Saksa konsulaarlepingu kinnita-
mise seadus — II lugemisel.
2. Küütide seadus — II lugemisel.
3. Kalameeste riikliku laenufondi seadus
— II lugemisel.
4. Tolli-põhitariifide muutmise ja täien-
damise seadus — II lugemisel.
5. Maaseaduse täiendamise ja muutmise
seadus nr. 2 — III lugemisel.
6. Linatööstuse laenu seadus — III luge-
misel.
7. Eesti ja Helveetsia vahelise kaubale-
pingu kinnitamise seadus — III lugemisel.
8. Eesti-Briti kauba- ja laevanduslepingu
kinnitamise seadus — III lugemisel.
9. Eesti vabariigi ja Ameerika Ühisriikide
vahel võla korraldamise kohta sõlmitud kokku-
lepe kinnitamise seadus — III lugemisel.
10. Omavalitsuste maksuseaduste muuda-
tuste seadus — III lugemisel.
11. Papiniidu-Sindi-Eidapere-Lelle raud-
tee ja harutee Viluvere-Vana-Vändra ehitamise
ja krediidi määramise seadus — III lugemisel.
12. Papiniidu-Lelle raudtee ehitamiseks
maade ja ehituste võõrandamise seadus —
III lugemisel.
13. Nuhtlusseaduse §§ 354., 358., 359.
ja sõjaväe nuhtlusseaduse §§ 232. 234. ning
240. muutmise seadus — III lugemisel.
14. Peremeheta-maade tarvitamise seadus
— III lugemisel.

15. Laevasõidu riikliku laenufondi seadus
— III lugemisel.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jür-
man**, pärast abiesimees **M. Juhkam**.

Sekretäri kohal abisekretäär **J. Piiskar**

Koosolek algab kell 6.50 min.

1. Päevakorra Juhataja **A. Jürman**:
vastuvõtmine. Avan Riigikogu koosoleku.

Juhatuse poolt on ette-
panek, päevakorda täiendada järgmiste punkti-
dega: Hoolekande seaduse muutmise seadus
— III lugemisel; kohtualluvuse ja rahatrah-
vide asendamise muutmise seadus piirituse
salajase sisse- ja väljaveo ning salaja-veetud
piirituse varjamise asjus — III lugemisel;
mõnesuguste kadumaläinud väärtpaberite hävi-
nenuks tunnustamise seadus — III lugemisel;
riigiametnikkude ja -teenijate ühekordse palga-
lisa ja palgaseaduse muutmise seadus — II
lugemisel. Need punktid tuleksid päevakorra
lõppu juurde lisada.

Kohtuminister **T. Kalbus**: Ma teen
ettepaneku, võtta päevakorra 5. punktiks —
rahukogude korraldavate ja üldkoosolekute
koosseisu muutmise seadus — III lugemisel.

Juhataja **A. Jürman**: Päevakorra muut-
mise kohta on tehtud kaks ettepanekut. Esi-
mene juhatus nimel, mis ma ette kandsin, ja
teine härra kohtuministri poolt, võtta 5. päeva-
korra-punktiks rahukogude korraldavate ja
üldkoosolekute koosseisu muutmise seadus —
III lugemisel. Esimesena tuleks hääletamisele
härra kohtuministri ettepanek. (Hääleta-
takse.) Nähtava enamusega on ette-
panek vastu võetud. Nüüd tulevad hää-
letamisele juhatus ettepanekud päevakorra
täiendamise kohta. Kui keegi selle vastu ei
vaidle, siis panen ma nad korraga hääletamisele.
(Hääletatakse.) Nähtava enamusega
on ettepanekud vastu võetud. Seega on
päevakord kindlaks määratud.

2. Eesti-Saksa Väliskomisjoni
konsulaarle- aruandja **A. Tupits**
pingu kinnita- kannab ette ja eraldi

mise seadus hääletamisel võetakse
—II lugemisel. vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, § 1 ja § 2.

Eesti-Saksa konsulaarlepingu kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Saksamaa vahel 13. märtsil 1925. a. sõlmitud konsulaarleping tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu tekst Eesti ja Saksa keeles avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

3. Kütide seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja J. Krass kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—8.

Kütide seadus.

§ 1. Kütisandmise õigus on riigi-, kaitseväge-, kaitseleidi-, maakonna omavalitsuse asutustel nende ametlikkude sõitude ja vedude jaoks riigi julgeoleku, kuritegevuse jälgimise ja tervishoiu aladel, kusjuures Vabariigi Valitsus erimäärusega ära määrab lähema korra ning kes nimelt kütiti nõuda või tarvitada võib.

§ 2. Kütiti nõuda võib ainult sellekohase tunnistuse esitamisel. Tunnistused antakse välja: kaitseväelastele ja kaitsevæeasutustele — varustusvalitsuse või diviisi ülema, kaitselehtlastele, kaitseleidi ülema, riigiametnikkudele — vastavate ministeeriumide ja maakonna omavalitsuse ametnikkudele — maakonnavalitsuse poolt. Tunnistused antakse kas üheks korra või kunni 3-kuulise tähtajaga.

Tunnistuses tähendatakse: 1) tunnistuse järjekorra number, väljaandmise aeg, 2) kelle poolt kellele välja antud; 3) sõidu piirkond või kust ja kuhu tuleb sõita, vedu toimetada või minna, kui tunnistus üheks korra antud; 4) sõidu, veo või käigu otstarve; 5) mitu hobust on õigus nõuda; 6) tunnistuse maksuse aeg.

§ 3. Kütite antakse linna-, alevi- või vallavalitsuse korraldusel ja mitte kaugemale kui 20 klm. peale või lähema linna-, alevi- või vallavalitsuse asukohani. Kütide nõudmisel tuleb arvestada ajavältusega, mille jooksul võimalik kütitid kohale käsutada.

§ 4. Kütiti tarvitamise kohta annab valla-, alevi- või linnavalitsus kütitarvitajale kviitungi, milles tähendatakse peale kviitungi numbri ja väljaandmise aja: 1) isiku nimi,

kes kütiti nõudnud või tarvitanud; 2) tunnistuse number ja väljaandmise aeg, mille põhjal kütiti nõutud ja kelle poolt tunnistus välja antud; 3) kust, kuhu tuli sõita, vedada või minna; 4) kütidihobuste ja kütidis sõidetud või käidud kilomeetrite arv; 5) kütidimehe nimi. Selle kviitungi peale tuleb kviitungi väljaandjal või kütidimehel kütidiraha summa vastuvõtmise kohta allkiri anda.

§ 5. Linna-, alevi- või vallavalitsustes peetakse kütidihobustuse õiglaseks jaotamiseks kütidiramat, kuhu kõik antud kütidid sisse kantakse, ära tähendades kellele, mis alusel kütit antud.

§ 6. Kõik kütidid on maksulised. Tasu maksetakse kütidi eest hobusemehele iga hobuse ja kilomeetri pealt kolmkümmend marka, raskuste veo eest kolmkümmend kuus marka hobuse ja kilomeetri pealt ja jalamehele kaheksateistkümmend marka kilomeetri pealt.

Ühe hobuse kohta tuleb lugeda sõidumääraks peale kütidimehe üks inimene käsipakkidega, mille raskus üle kolme puuda ei ole, veomääraks kunni kaksikümmend puuda raskusi.

§ 7. Kütidihobustuse mittetäitjaid karistatakse r. t. s. § 29. põhjal.

Kütiti tarvitajad, kes süüdi käesoleva seaduse rikkumises, langevad n. s. §§ 542, 545. ja 546. ettenähtud karistuste alla.

§ 8. Käesoleva seaduse maksamahakkamisega kaotab oma maksvuse Vabariigi Valitsuse poolt 8. juunil 1919. a. vastuvõetud ja 6. septembril 1920. a. muudetud ja täiendatud ning Riigikogu poolt 29. juunil 1922. a. muudetud kütide määrus („R. T.“ nr. 47 — 1919. a., nr. 145/146 — 1920. a., nr. 89 — 1922. a.).

4. Kalameeste riikliku laenufondi seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja P. Baranin kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja § 1.

Kalameeste riikliku laenufondi seadus.

§ 1. Kalameeste riiklik laenufond asutatakse laenuandmiseks kalameestele püüniste, liht- ja mootorpaatide ning paadi mootorite muretsemiseks ja kalameeste ühisustele kala ümbertöötamise korraldamiseks.

Aruandja P. Baranin (loeb):

§ 2. Kalameeste riiklikuks laenufondiks määratakse nelikümmend (40) miljonit marka

põllutööministeeriumi 1924.—1926. a. a. eelarvetes selleks määratud ja käesoleva seaduse § 3. tähendatud summadest.

Juhataja **A. Jürman**: Sõna on rkl. Baranin'il.

P. Baranin (vn): Ma teen redaktsioonilise ettepaneku: kustutada teises reas sõnad: „põllutööministeeriumi 1924.—1926. a. a. eelarvetes selleks määratud ja käesoleva seaduse § 3. tähendatud“, nendesõnade asemele võtta: „mis koosneb järgmistest“, ja siis juurde võtta praegune § 3, millest kustutada esimeses reas sõnad: „Kalameeste riiklikuks laenufondiks määratakse“, nii et § 2 tuleks välja järgmises redaktsioonis: „§ 2. Kalameeste riiklikuks laenufondiks määratakse nelikümne (40) miljonit marka, mis koosneb järgmistest summadest:

a) Riigikogu poolt 8. märtsil 1923. a. vastu võetud „Kalameeste riikliku laenu seaduses“ („R. T.“ nr. 43 — 1923. a. seadus nr. 56) ettenähtud Mk. 10.000.000.—

b) põllutööministeeriumi 1924. a. eelarves „ 20.000.000.—

c) põllutööministeeriumi 1925. a. eelarves „ 5.000.000.—

d) põllutööministeeriumi 1926./27. a. eelarves „ 5.000.000.—

Kokku Mk. 40.000.000.—”

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Baranin'i poolt on ette pandud, § 2 ümber redigeerida. Et aruandja selle parandusega ühines, siis ei tule see eriti hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 2 vastu võetud sel kujul, nagu see rkl. Baranin'i poolt ette on pandud.

Aruandja **P. Baranin** (loeb):

„§ 3. Kalameeste riiklikuks laenufondiks määratakse:

a) Riigikogu poolt 8. märtsil 1923. a. vastu võetud

„Kalameeste riikliku laenu seaduses“ („R. T.“ nr. 43—1923. a. seadus nr. 56) ettenähtud

M. 10.000.000.—

b) põllutööministeeriumi 1924. a. eelarves „ 20.000.000.—

c) põllutööministeeriumi 1925. a. eelarves „ 5.000.000.—

b) põllutööministeeriumi 1926./27. a. eelarves „ 5.000.000.—

Kokku Mk. 40.000.000.—”

Ma teen ettepaneku, § 3 välja jätta, sest et tema § 2. juba sisse on võetud.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja poolt on ettepanek tehtud, § 3 välja jätta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 tagasi lükatud.

Aruandja **P. Baranin** (loeb):

„§ 4. Vabariigi Valitsusel on õigus välja anda määrusi kalameeste riiklikust laenufondist laenude väljaandmise korra, nõutavate kindlustuste, laenu pealt võetava protsendi määra ja laenu tähtaegade kohta.“

Ma teen ettepaneku, § 4. asemel võtta „§ 3“ ja esimeses reas sõna „välja“ maha kustutada.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja redaktsioonilised parandused ei tule eraldi hääletamisele. Panen hääletamisele § 3 — endise § 4. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 vastu võetud.

5. Tolli-põhitariifide muutmise ja täiendamise seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Zimmermann** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, I ja II osa.

Tolli-põhitariifide muutmise ja täiendamise seadus.

1. Kaupade sisse- ja väljaveo ning tollimaksude määrusega 19. detsembrist 1923. a. („Riigi Teataja“ nr. 4/5 — 1924. a.) maksmapandud tolli-põhitariifid muudetakse ja täiendatakse järgmiselt.

I. Sisseveotariif.
A. Sisseveoks lubatud kaubad.

Tariifi §§ punktid:		KAUPADE NIMETUS	Tollimäärad.	
			Alus.	Kuldfrangid.
56	2-b 3	muutmata lihtsad lamba- ja kitsenahad, (s. o. välja arvatud karakull-, angoora- ja teised sarnased kallimad lamba- ja kitsenahad mitmesuguste nimetustega)	—	ilma tollita
	-a	muutmata	muutmata	muutmata
	-b	muutmata	—	ilma tollita
	4-b	„	—	ilma tollita
58	4-a	muutmata	muutmata	0,03
	-b	„	„	0,08
60	3	„ Märkus. Korgipuu järistest või purust kokku pressitud (olgugi siduvate materjaalide lisandusega) isolatsioon- ja ehitusplated tollitakse § 58. p. 4-b järgi.	„	muutmata
62	3-a	Kõik eraldi nimetamata, olgugi kooritud; virsiki ja aprikoosi tuumad	muutmata	muutmata
	-b	lina- ja seesamiseemned ning kopra	—	ilma tollita
87	1-a	(endine p. 1 tekst)	muutmata	muutmata
	-b	Shellak ja kopalvaik	1 k. netto	0,03
108	4	muutmata	muutmata	1,00
124	3	„ Märkus. Selle punkti järgi tollitakse ka igasugused keemilised nahaparkimise ained, kaubandus-tööstusministeeriumi eritunnistuste põhjal.	„	muutmata
179	2	muutmata	—	ilma tollita

II. Väljaveotariif.
B. Väljaveoks keelatud kaubad.

§§ Punktid	KAUPADE NIMETUS
7	Oopium, ja morfiim, kokaiin, heroliin ja nende soolad ning teised uimastavad preparaadid, mis rahvusvahelises oopiumi konventsioonis tähendatud („Riigi Teataja“ nr. 109/110 — 1922. a.) Märkus. Käesolevas paragrahvis nimetatud kaupade väljavedu võib aga aset leida: 1) kui väljamaa kaup veel tolliasutuste korralduses seisab ja kas otsekohe tagasi veetakse sellesse maasse, kust ta sisse toodud, ehk aga transiidina edasi saadetakse niisugusesse maasse, kuhu ta algsaadetokumentide järgi oli määratud ja 2) kui eriluba esitatakse, mis vastavate võimude poolt sellel maal, kuhu kaup määratakse, on välja antud tõenduseks, et kauba sissetoomine on lubatud. Mõlematel juhtumistel peab kaup täpipealselt sisse kantud olema väljaveo saatedokumentidesse, (konossamentidesse, laeva manifestidesse jne.).
2	Ülemaltähendatud muudatused ja täienduste maksmapanemisega kustutatakse maha nendes puutuvate tollimäärade suhtes ajutised protsentuaalsed kõrgendused, mis 1924. a. 4. juuli määrusega („Riigi Teataja“ nr. 90/91 — 1924. a.) olid maksuma pandud. Käesolevas seaduses mittepuudutatud tollitariifide paragrahvid, punktid ja märkused jäävad maksuma endistel alustel.

6. Rahukogude korraldavate ja üldkoosolekute koosseisu muutmise seadus — III lugemisel.

Üldkommisjoni aruandja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja tekst.

Rahukogude korraldavate- ja üldkoosolekute koosseisu muutmise seadus.

Rahukohtunikud, kohtu-uurijad ja lisarahukohtunikud ei võta osa rahukogude korraldavatest- ning üldkoosolekutest.

Juhataja **A. Jürmann**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **K. Kornel**: Kuna käesolev väike seaduseelnõu on läbi vaadatud ühe redaktsiooni komisjoni liikme poolt, teen ma ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Jürmann**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

7. Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2 — III lugemisel.

Maakommisjoni aruandja **O. Liigand** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja § § 1 ja 2.

Maaseaduse täiendamise ja muutmise seadus nr. 2.

§ 1. Maaseadusega („R. T.“ nr. 79/80 — 1919. a.) võõrandatud varandustest antakse tagasi endistele omanikkudele:

1) tööstuslike ettevõtete ehitused ja sisseseaded, kui need ettevõtted ei olnud vabastatud maksustamisest otsekoheste maksude seaduse § 453 (V. s. k. V köide — 1914. a. väljaanne) põhjal. Ühes ettevõtetelega antakse tagasi ettevõttele tarvilik maa-ala, mille suuruse määrab Vabariigi Valitsus põllutöministri ettepanekul;

2) mõisarentnikkude päralt olevad ettevõtete sisseseaded sel juhtumisel, kui vastava rentniku päralt olev vastava mõisa inventaar ei kuulunud võõrandamisele maaseaduse § 1. märkus 1. p. 4-da põhjal.

§ 2. Vahekord, mis põllutöministeeriumil omanikkudega tekkinud nende tööstusettevõtete suhtes, missugused ühes maaseaduse põhjal võõrandatud maadega põllutöministeeriumi poolt üle võetud, kuid hiljem põllutöministeeriumi korraldusel või kohtuotsusel

võõrandamisele mittekuuluvateks tunnistatud ja nende omanikkudele tagasi antud, — lahendatakse käesoleva seaduse § 1. ja Riigikogu poolt 26. mail 1925. a. vastuvõetud maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse („R. T.“ nr. 95/96 — 1925. a.) § 6-das ning järgnevat esetenähtud korras.

Aruandja **O. Liigand** (loeb):

§ 3. Riigikogu poolt 26. mail 1925. a. vastuvõetud maaseaduse täiendamise ja muutmise seaduse („R. T.“ nr. 95/96 — 1925. a., sead. 33) § 3. p. 2. märkus tühistatakse.

H. Anniko (krst): Teen ettepaneku, II lugemisel sissevõetud § 3 kustutada. Põhjendan seda sellega, et armuadramaad on sihtvarandustena kogudustele annetatud ametnikkude leskede ja vaestelaste ülevalpidamiseks. Seda silmas pidades on ka Riigikogu möödunud aastal need maad kogudustele tagasi andnud, aga tänasel koosolekul sai see muudetud ja need maad jälle koguduste käest ära võetud. Et niisugune otsus koguduste peale väga halvavalt mõjub ja koguduseametnikkude lesed ja vaesedlapsed raskesse seisukorda asetab, sellepärast olen sunnitud selle ettepaneku tegema ja loodan, et kõik Riigikogu liikmed minu ettepanekut toetavad.

Riigivanem **J. Teemant**: Lugupeetud rahvaesitus! Valitsuse nimel on mul au teatada, et valitsus kõik saab tegema, et neid kohapidajaid rentnikke välja ei tõstetaks, ja et see küsimus nende maade alal lahendatakse eriseaduse teel.

J. Vain (stp): Meie seadusandlus on nii-kui-nii vermishelli teele sattunud, ja kui nüüd hakata iga maaseaduse paragrahvi täiendamise jaoks eriseadust andma, siis lõpuks ei saa enam õiget otsa. Praegune on ju nii-kui-nii väga kitsa ala jaoks antav seadus, ja sellepärast võiks ehk valitsus rahuldatus saada juba selle eriseadusega. Mina saan aru, mispärast nüüd ühest küljest selle paragrahvi vastuvõtjad üle ukse saali vaatavad, aga hääletamisest mitte ei taha osa võtta, sest vahepeal arvati juba, et mõni valitsuse rühmadest võib sellest väikesest asjast suure küsimuse teha, et üheteistkümnendal tunnil võib veel koalitsiooni püsivus kõne alla tulla. (M. Juhkam, tõer: Need mustad rongad kipuvad riigile üldse kalliks minema.) Mina pean aga tähendama, et nendest seisukohtadest vaevalt puhtpõhimõttelikke asju otsustada saab. Ega siis ole ometi üks või teine rühm valitsuses selleks, et ennast maksma panna, vaid ta on ikka vist terve riigi ülesannete täitmisel, ja siin peab vaatama juba kaugemasse tulevikku.

Mis puutub härra Riigivanema tähendusesse, et valitsus saab kõik tegema, et maapidajate koha peal püsimumist kindlustada, siis võiks küsida, mida valitsus tegema saab? Maa antakse kirikutele päriks, ja kuidas kirikud oma maarentnikkudega talitavad, selle kohta on meil näiteid küllalt. Siin tähendati enne, et kust leiata kõige viletsamaid hooneid, seal on harilikult kirikuvallad. Kust leitakse kõige rohkem kirikuvastaseid, ka need on kirikuvallad. Võtke missugune tahes hääletamine, võtke usuõpetuse rahvahääletamine, vaadake tollekordseid häälte vahekordi, mis kiriku ümbruses ja mujal antud on, siis näete, et mul õigus on. Järelikult on see keskkoht sarnane, mis kasvatavalt oma kirikuvalla rentnikkude peale ei mõju. Meie oleme praegu armuadra-maadega juba riigivaranduste läbi seotud. Sinna on antud chitusmaterjaali, sinna on antud chituslaenu, ja üleschitatud hooned on siis praeguse korra juures võõra maa peal. Tulgu härra Riigivanem ja õelgu, mis ta teha tahab. Valitsus võib teha kõik, mis ta võimuses on, aga tulemus on, et kestab sama seisukord edasi, kus inimesed on sunnitud oma kohtadelt lahkuma. Valitsus võib kõik teha, et enese nahka terve hoida. Seda on meie valitsus teinud tõepoolest käesoleva küsimuse juures. Ühetunniline vaheaeg on väga hästi mõjunud ja tööerakonna read 12 pealt 2 peale kokku kuivatanud. Nii on täitsa loomulik, et hääletamine peab teistsugused tagajärjed andma. Mina ei tulnud ka mitte selleks kõnetooli, et siin nüüd manitseda kedagi koridori või einelauda minna ja sealt hakata rahvasaadikuid otsima, et nad tuleksid ja seda tööd, mida nad algasid 1919./20. aastal, täna jätkaksid. Kui on sellel alal meele-muutus tulnud, siis hinnatagu eelmine otsus ümber. Soovitan ainult ühte, et kui midagi tehakse, siis teadlikult, mitte aga kogemata ja juhuslikult.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Anniko poolt on ettepanek tehtud, § 3. välja jätta. See on puht-eitav ettepanek ja sellepärast eraldi hääletamisele ei tule. Hääletamisele tuleb § 3. (Hääletatakse.) Poolt on 34 häält, vastu — 37 häält, seega on § 3. tagasi lükatud. (Hüüded: Sedelitega.) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt — 40 häält, vastu — 38 häält, seega on § 3 vastu võetud. (E. Jonas, stp: See on pühadekingitus, mis kristlased tahtsid vaeste inimeste käest ära kiskuda. See on jumala sõrm, mis karistas teid.)

Aruandja **O. Liigand** (loeb):

§ 4. Armuadra-maadest saadavad tulud lähevad vastavate koguduste käsutusse.

A. Kerem (rhv): Austatud koosolijad! Ma kordan II lugemisel tehtud ettepanekut, nimelt § 4. vastu võtta järgmisel kujul... (M. Laarman, põl: Mis Teie veel kordate. Kinnisel hääletamisel hääletate teisiti. J. Tõnisson, rhv: Mis Teie tahate?)... § 4. Kõik tulud, mis riik saab maaseaduse alusel võõrandatud kirikumaadest, antakse kogudustele tagasi, kellelt maa võõrandatud, ülesannete teostamiseks, mis enne maaseadust võõrandatud kirikumaade peal lasusid.

Vabariigi Valitsuse määramisel võidakse igaaastaste tulude asemele välja maksta nende tulude kapitaali väärtus, aluseks võttes keskmist viimase viie aasta jooksul olnud aastatulusid.

Teises lõikes tähendatud kapitaali väljamaksmine sünnib 5-protsendilistes väärt-paberites, mis 36 aasta jooksul kustutatakse.“ Minu arvates võiks see ettepanek vastuvõetav olla nii ühele kui teisele poolele. (M. Laarman, põl: Aga kinnisel hääletamisel hääletatakse teisiti.) Kui härra Laarman kinnisel hääletamisel teisiti hääletab, siis on see tema südametunnistuse asi. Oma poliitiliste sõprade juures võite Teie sarnast südame-tunnistust otsida, minul ei pruugi oma ega oma sõprade südametunnistuse pärast häbeneda. Ma julgen täie teadmise-ga käesoleva ettepaneku teha ja teda nii lahtisel kui ka salajasel hääletamisel toetada. (J. Sepp, mo: Teie südametunnistust tunneme väga hästi. J. Tõnisson, rhv: Noh, see on tõesti üks publikum!) Et härra Laarman nii rahutuks muutub, siis võib olla sellepärast, et tema ei leia võimalikuks minu ettepanekut toetada ja ka endise ettepaneku läbi kukutas. Mina räägin aga asja enese pärast, ja arvan, et riigil mitte ükskõik ei ole, kuidas koguduste elu korraldatakse. Minu jooned on väga sirgjoonelised. (M. Laarman, põl: Jänes jookseb ka sirgelt.) Jänese laadi hüppate Teie küll.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Kerem'i poolt on ettepanek, § 4 uues redaktsioonis vastu võtta. Lõpusõna on aruandjal. Aruandja lõpusõna ei tarvita. Asun rkl. Kerem'i ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on antud 34 häält, vastu 33 häält, seega on ettepanek vastu võetud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: ettepaneku poolt on antud 41 häält, vastu 40 häält, 1 erapooletu, seega on § 4.

rkl. Kerem'i poolt ette pandud kujul vastu võetud. Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Lõpuhääletamisel on antud seaduseelnõu poolt 39 häält, vastu 34 häält, seega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 24 häält, vastu 53 häält, erapooletuid — 6, — seega on seaduseelnõu lõpuhääletamiselt gasilükatud.

8. Linatööstuse Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. III lugemisel. Laarman kannabette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, § § 1—7.

Linatööstuse laenu seadus.

§ 1. Ühistegeliste asutustele antakse linavarte ja linaseemnete ümbertöötamise tehaste ehitamiseks ning tarviliku sisseseade muretsemiseks laenu põllutöoministeeriumile selleks otstarbeks Riigikogu poolt eelarve korras lubatud krediitidest.

§ 2. Käesoleva seaduse alla kuuluvad:

1) põllutöoministeeriumile ühistegeliste linatööstustele laenude andmiseks eelarve korras lubatud summad: 1925. a. lisaeelarves nr. 2 Mk. 20.000.000.—

2) edaspidi samaks otstarbeks eelarve korras lubatavad summad;

3) käesoleva seaduse põhjal väljaantavalt laenudelt saadavad võla- ja viivitusprotsendid ning tagasimaksetavad summad.

Märkus. Vabariigi Valitsusel on õigus tarviduse korral pkt. 3. tähendatud summasid kanda riigi sissetulekutesse.

§ 3. Väljaantava laenu kogusumma ei või tõusta üle 75% hoonete ja sisseseadete koguväärtusest, mille peale laen antud.

§ 4. Laenu võib anda kunni 10 aastaks. Laenu pealt võetakse 4 protsenti aastas.

Märkus. Laenusaja on õigus tasuda laenu enne tähtaega tervelt või osaliselt.

§ 5. Tähtjaks maksmata summad loetakse võlaks ja nende pealt arvatakse 1% kuus trahvi, poolikud kuud terveks lugedes. Kui võlgnevad summad ei ole tasutud ½ aasta vältel pärast tähtaega, nõutakse need sisse vastuvaidlemata maksude sissenõudmise korras.

§ 6. Kui laenusaja on laenu ära tarvitanud teiseks otstarbeks kui see määratud, nõutakse laen vastuvaidlemata korras sisse ühes intressidega ja trahviga, arvates laenusaaamise päevast kunni tasumise päevani 2% kuus.

§ 7. Vabariigi Valitsusel on õigus anda määrusi laenude valitsemise, väljaandmise, kindlustuse ja tasumise korra kohta.

Juhataja **A. Jürman**: Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Martna'l.

M. Martna (stp): Hääletamise motiivide kohta teatan oma rühma nimel, et meie seaduse vastuvõtmise poolt hääletada ei või nendel põhjustel, mis meie poolt I ja II lugemisel ette kant. Meie ei või seda loomulikult lugeda, et maksumaksjate kulul niisuguseid laenusid antakse ja fondisid asutatakse. Meie oleme arvamusel, et linatööstuse edendamine on tarvilik, kuid selleks edendamiseks peab teistsuguseid teid otsima, aga mitte maksumaksjate kulul seda läbi viia püütama.

Juhataja **A. Jürman**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **M. Laarman**: Teen ettepaneku, seadus vastu võtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

9. Eesti ja Helveetsia vahelise misjoni aruandja M. kaubalepingu Martna kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, § § 1 ja 2.

Eesti ja Helveetsia vahelise kaubalepingu kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti ja Helveetsia vaheline kaubaleping, alla kirjutatud Bernis 14. oktoobril 1925. aastal, tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu prantsuskeelne tekst eesti-keelse tõlkega avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

Juhataja **A. Jürman**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **M. Martna**: Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

10. Eesti-Briti kauba- ja laevanduslepingu kinnitamise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **M. Martna** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1 ja 2.

Eesti-Briti kauba- ja laevanduslepingu kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti-Briti kauba- ja laevandusleping, alla kirjutatud Tallinnas, 18. jaanuaril 1926. a. tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu kui ka selle kohta käiva deklaratsiooni ingliskeelne algtekst eestikeelse tõlkega avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

Juhataja **A. Jürman**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **M. Martna**: Teen ettepaneku, seadus vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

11. Eesti vabariigi ja Ameerika Ühisriikide vahel võla korraldamise kohta sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **M. Martna** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, §§ 1 ja 2.

Eesti vabariigi ja Ameerika Ühisriikide vahel võla korraldamise kohta sõlmitud kokkuleppe kinnitamise seadus.

§ 1. Eesti vabariigi ja Ameerika-Ühisriikide vahel Washingtonis 28. oktoobril 1925. a. sõlmitud kokkulepe võla fundeerimise kohta tunnustatakse kinnitatuks.

§ 2. Lepingu tekst eestikeelse tõlkega avaldatakse ühes käesoleva seadusega.

Juhataja **A. Jürman**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **M. Martna**: Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

12. Omavalitsuste maksuseaduste muudatuste seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, I ja II osa.

Omavalitsuste maksuseaduste muudatuste seadus.

I.

Valla ja maakonna omavalitsuste sissetulekute, väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse muutmise ja täiendamise seadus („R. T.“ nr. 3 — 1921. a., sead. nr. 19) muudetakse järgmiselt:

Punkt 15. Maakonna- ja vallanõukogude poolt vastuvõetud maksude määrad kinnitab rahaminister.

II.

Vene ajutise valitsuse poolt 29. septembril 1917. a. antud linnade sissetulekute ja väljaminekute seaduse muutmise ja täiendamise seadus („R. T.“ nr. 3 — 1921. a., sead. nr. 20) muudetakse järgmiselt:

§ 12. §§ 71., 74., 79., 80., 88., 92., 97., 98., 102. ja 105. ettenähtud maksude ülemmäärad kaotatakse, kusjuures nende paragrahvide alusel linnavolikogude poolt vastuvõetud maksude määrad kinnitab rahaminister.

Juhataja **A. Jürman**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **B. Oja**: Teen ettepaneku, käesolev seadus vastu võtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

13. Papiniidu-Sindi-Eidapere-Lelle raudtee ja harutee Vilivere-Vana-Vändra ehitamise ja krediidi määramise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—4.

Papiniidu-Sindi-Eidapere-Lelle raudtee ja harutee Vilivere-Vana-Vändra ehitamise ja krediidi määramise seadus.

§ 1. Ehitada Papiniidust üle Reiu ja Pärnu jõe Sindi kohal läbi riigi päralt oleva Taali metsa ja Pärnu linna päralt oleva Vilivere

metsa ning riigi päralt oleva Kõnnu metsa üle Eidapere jaama kunni Lelle jaamani uus raudteeliin, haruteega Viluvere-Vana-Vändra, üldise pikkusega 84 klm., kusjuures ära kasutada tuleb osa olemasolevat raudteeliini Eidapere-Lelle.

§ 2. Uus raudtee ehitada 75 sent. rööpa-vahega majanduslikul teel teedeministeeriumi arvel üldiseks tarvitamiseks.

§ 3. Selle raudtee ehitamise kulud määratakse kindlaks 249 miljoni marga peale, mis-sugused kulud kaetakse 1925. a., 1926./27. a. ja 1927./28. a. teedeministeeriumi erakorralis-
test eelarvetest.

§ 4. Papiniidu-Lelle kitsarööpaline raudtee ühes Viluvere-Vana-Vändra haruga ühen-datakse kasutamise mõttes Pärnu-Tallinna kitsarööpalise raudteega ja kasutamist teos-tatakse üldiste juurdeveo raudteede seaduste alusel teedeministeeriumi kaudu.

Juhataja **A. Jürman**: Asun lõpuhääle-tamisele. (Hääletatakse.) Nähtava ena-musega on seaduseelnõu lõpuhääle-tamisel vastu võetud.

Aruandja **V. Hasselblatt**: Panen ette, käesolev seadus vastu võtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata, kuna redaktsiooni kom-misjoni liikmed on juba seaduse läbi vaadanud.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

14. Papiniidu-Lelle raudtee ehitamiseks maade ja ehituste võõrandamise seadus — III lugemisel. Üldkommisjoni aru-andja **J. Kana** kannab ette ja eraldi hääle-tamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—3.

Papiniidu-Lelle raudtee ehitamiseks maade ja ehituste võõrandamise seadus.

§ 1. Papiniidu-Sindi-Eidapere-Lelle raud-tee ja Viluvere-Vana-Vändra harutee ehitami-seks võõrandatakse Pärnu maakonnas tarvis-minev maa-ala kogupinnaga kunni 400 ha ühes päraldustega teedeministri poolt kinnitatava plaani järgi.

§ 2. Võõrandatud maade, ehituste ja päral-duste eest maksetakse sennistele omanikkudele tasu uute raudteede ehitussummadest teede-ministeeriumi poolt maksvate seaduste järgi.

§ 3. Teedeministeeriumile antakse õigus kohe pärast käesoleva seaduse maksmahakka-mist asuda võõrandatavate maa-alade ülevõt-misele.

Juhataja **A. Jürman**: Asun lõpuhääle-tamisele. (Hääletatakse.) Nähtava ena-

musega on seaduseelnõu lõpuhääleta-misel vastu võetud.

Aruandja **J. Kana**: Teen ettepaneku, käesolev seaduseelnõu vastu võtta redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

15. Nuhtlussea-duse §§ 354., 358., 359. ja sõ-javäe nuhtlus-seaduse §§ 232., 234. ning 240. muutmise sea-dus — III luge-misel.

Üldkommisjoni aru-andja **K. Kornel** kannab ette ja eraldi hääle-tamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, I ja II osa.

Nuhtl. seaduse §§ 354., 358., 359. ja sõjaväe nuhtl. seaduse §§ 232., 234. ning 240. muutmise seadus.

I.

Nuhtl. seaduse §§ 354, 358 ja 359 muude-takse ja pannakse maksma järgmiselt:

§ 354. Ametnikku või teenijat, kelle käes või valitsemisel on teenistuslal temale usalda-tud riigi-, omavalitsuse või eravarandus, ja kes süüdi seesuguse varanduse või sellest saadud sissetulekute omastamises või raiskamises, karistatakse:

kui ta enne kuritarvituse avalikukstulemist täielikult ära tasus omastatud või raisatud varanduse — vangistusega § 38. esimese astme järgi;

kui ta pärast kuritarvituse avalikukstulemist ära tasus omastatud või raisatud varanduse, karistatakse teda — vangirooduga § 31. neljanda astme järgi.

Kui süüdlane pärast kuritarvituse avali-kukstulemist täielikult ära ei tasunud omasta-tud või raisatud varandust, karistatakse teda:

kui omastatud või raisatud varanduse väär-tus ei ulata üle 100.000 marga — vangirooduga § 31. teise astme järgi;

kui omastatud või raisatud varanduse väär-tus ulatab üle 100.000 marga — sunnitööga § 19. viienda astme järgi;

iseäranis tähtsatel kordadel — sunnitööga § 19. neljanda astme järgi.

Omastatud või raisatud varandus nõutakse süüdlaselt sisse n. s. § 59. üldmääruste järgi.

§ 358. Ametnikku või teenijat, kes süüdi, et ta tema valitsemisel olevates tulude ja kulude asjus ametlikku tulude-raamatusse tõelikult saadud tulust meelega vähem sisse kandis või sugugi sisse ei kandnud, või et ta kulude-raa-matusse tõelikult tehtud kulust meelega roh-kem sisse kandis, karistatakse:

rahatrahviga sissekandmatajäänud tulu või ülemäära sissekantud kulu kahekordses suurus ja peale selle veel sunnitööga § 19. viienda astme järgi.

§ 359. Kui ametnik või teenija, kes süüdi tema kätte teenistusalal usaldatud riigi, omavalitsuse- või eravaranduse omastamises või raiskamises, ära jookseb kohtu eest kõrvalehoidmise sihiga või oma dokumente võltsib kuriteo varjamiseks, siis karistatakse teda: sunnitööga § 19. neljanda astme järgi.

Peale selle nõutakse süüdlaselt sisse omastatud või raisatud varanduse väärtus.

II.

Sõjaväe nuhtl. seaduse §§ 232. 234 ja 240 muudetakse järgmiselt:

§ 232. Sõjaväeteenistuses seisvat isikut, kelle käes või valitsemisel on teenistuse alal temale usaldatud riigi-, omavalitsuse- või eravarandus ja kes süüdi seesuguse varanduse või sellest saadud sissetulekute omastamises või raiskamises, karistatakse:

kui ta enne selle kuritarvituse avalikustulemist täielikult ära tasus omastatud või raisatud varanduse — kodanliku vangistusega n. s. § 38. esimese astme järgi;

kui ta pärast kuritarvituse avalikustulemist täielikult ära tasus omastatud või raisatud varanduse, karistatakse teda — kodanliku vangirooduga n. s. § 31. neljanda astme järgi.

Kui süüdlane pärast kuritarvituse avalikustulemist täielikult ära ei tasunud omastatud või raisatud varandust, siis karistatakse teda:

kui omastatud või raisatud varanduse väärtus ei ulata üle 100.000 marga — kodanliku vangirooduga n. s. § 31. teise astme järgi;

kui omastatud või raisatud varanduse väärtus ulatab üle 100.000 marga — sunnitööga n. s. § 19. viienda astme järgi;

iseäranis tähtsatel kordadel — sunnitööga n. s. § 19. neljanda astme järgi.

Omastatud või raisatud varandus nõutakse süüdlaselt sisse n. s. § 62. üldmääruste järgi.

§ 234. Kui isik, kes süüdi tema kätte teenistusalal usaldatud riigi-, omavalitsuse- või eravaranduse omastamises või raiskamises, kohtu eest kõrvalehoidmise sihiga ära jookseb või dokumente võltsib oma kuriteo varjamiseks, karistatakse teda:

sunnitööga n. s. § 19. neljanda astme järgi.

Peale selle nõutakse süüdlaselt sisse omastatud või raisatud varanduse väärtus.

§ 240. Süüdlast, kes tema valitsemisel olevates tulude ja kulude asjus ametlikusse tulude-raamatusse tõelikult saadud tulust meelega vähem sisse kandis või sugugi sisse ei kandnud või kes kulude-raamatusse tõelikult tehtud kulust meelega rohkem sisse kandis karistatakse:

rahatrahviga sissekandmata jäänud tulu või ülemäära sissekantud kulu kahekordses suurus ja peale selle veel sunnitööga n. s. § 19. viienda astme järgi.

Juhataja **A. Jürman**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **K. Kornel**: Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

16. Peremehe Maakommisjoni aru-
maade tarvita- andja **Th. Pool** kannab
mise seadus — ette ja eraldi hääle-
III lugemisel. tamisel võetakse vastu

nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja § 1.

Peremehe maade tarvitamise seadus.

§ 1. Riiklikku maatagavarasse arvatakse Eesti-Vene rahulepingu põhjal Eesti vabariigi piiridesse tulnud maa-alasse kuuluvad maad, mille viimasteks eraomanikkudeks enne rahulepingu sõlmimist olid külakogukonnad, maaühisused, asutused või teised juriidilised isikud, mis ei asu vabariigi piirides, või isikud, kes ei ole Eesti kodanikud, ja kui nad ei ole asunud tähendatud maade valdamisele — eraisikud 1-seks maiks 1927. a., teised 1. maiks 1926. a. Pärast nimetatud tähtaegu lähevad tähendatud maad põllutöoministeriumi korraldusse.

Aruandja **Th. Pool** (loeb):

§ 2. § 1. tähendatud maadest lahutatakse maakohad põllumajapidamiseks ja antakse kasutamiseks riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omanduseks andmise seaduses ettenähtud alustel. Maakohtade väljaandmise korra määrab Vabariigi Valitsus, kusjuures eestkätt rahuldatakse maaga tasuta külakogukondi ja maaühisusi, kelle maad poolitati piiriamisel.

J. Vain (stp): Kordan oma teisel lugemisel tehtud ettepanekut. Siinjuures tähendan, et selle seaduse teostamine siis võimalik on, kui § 2. minu poolt esitatud redaktsioonis vastu võetakse. Praegusel kujul esitatud paragrahvis on otsekohe öeldud, et maad antakse ainult § 1. põhjal loodud maatagavarast. Teistest maadest juttu olla ei saa. Ei peaks neist jätkuma kõigile, siis loomulikult tuleb vastavas proportsioonis neile anda; sellega oleks teisest küljest ka kindlustatud, et nad sellest maast, mis üldse riigistatud, siiski

võrdlemisi tähtsa osa saavad, kuna muidu oleks see paragrahv ainult vaga soov.

Juhataja **A. Jürman**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **Th. Pool**: Maakomisjonis tehti vastav ettepanek, nendesamade põhjustega lükati see tagasi, mida ma teisel lugemisel siin ette kandsin, et võimatu on piiritaguste maade väärtust täpselt kindlaks määrata. Komisjoni nimel ma selle ettepanekuga ühineda ei saa.

Juhataja **A. Jürman**: Rkl. Vain'i poolt on ettepanek, § 2. järgmiselt vastu võtta: „§ 2. Paragrahv 1. loodud maatagavarast antakse külakogukondadele ja maaühisustele, kelle maa võõra riigi piiridesse jäi, maa, mis oma põllumajandusliku väärtuse ja otstarbe poolest üldiselt vastab enne rahulepingut nende omanduseks olnud, kuid piiri taha jäänud maale. Ülejäänud maadest lahutatakse... (end.). Viimane lause välja jätta.“ Panen paralleel-hääletamisele 1) rkl. Vain'i ettepaneku, 2) § 2. teisel lugemisel vastuvõetud kujul. Hääletamisele tuleb rkl. Vain'i ettepanek. (Hääletatakse.) Hääletamisele tuleb § 2. teisel lugemisel vastuvõetud kujul. (Hääletatakse.) Kuna kumbki ettepanek ei ole absoluutset enamust saanud, tulevad mõlemad ettepanekud hääletamisele „poolt“ ja „vastu“. Esiteks tuleb hääletamisele § 2. sel kujul, nagu ta II lugemisel vastu võeti. (Hääletatakse.) Poolt — 40, vastu 14 häält. Teiseks tuleb hääletamisele rkl. Vain'i ettepanek. (Hääletatakse.) Poolt 15 häält, vastu — 37 häält, sellega on § 2. vastu võetud sel kujul, nagu ta II lugemisel vastu võeti.

Aruandja **Th. Pool** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 3.

§ 3. Vabariigi Valitsusel on õigus anda tarvilikke määrusi käesoleva seaduse elluviimiseks.

Juhataja **A. Jürman**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **Th. Pool**: Teen ettepaneku, seaduseelnõu ilma redaktsiooni komisjoni andmata vastu võtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

17. Laevasõidu Rahaasjanduse komisjoni riikliku laenu- aruandja **E.**

fondi seadus — Masik kannab ette **III lugemisel.** ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—16.

Laevasõidu riikliku laenufondi seadus.

§ 1. Kaubalaevade ehitamiseks või kapital-ümberehitamiseks kodumaal ja ostmiseks välismailt asutatakse riiklik laenufond, mida tarvitatakse käesoleva seaduse alusel.

§ 2. Laenufond moodustatakse ja täiendatakse riigi eelarve korras määratavatest krediitidest.

§ 3. Laenu määramiseks moodustatakse Vabariigi Valitsuse poolt vastav komitee kaubandus-tööstusministeeriumi juurde. Komitee otsused astuvad jõusse pärast kinnitamist kaubandus-tööstusministri poolt.

Laenude väljaandmist ja arvepidamist toimetab kaubandus-tööstusministeerium.

§ 4. Laenusid antakse Eesti kodanikkudele, ühisustele ja seltsidele, kelle laevad Eesti lipu all sõidavad.

§ 5. Laenusamiseks tuleb esitada kaubandus-tööstusministrile palvekiri käesoleva seaduse § 15. põhjal väljaantavates määrustes ettenähtud korras.

§ 6. Kui laen kindlustatakse laevaga, ei või laenusumma tõusta üle 50% laeva hinnast.

Laenu kindlustuseks tuleb sellel juhtumisel kaubandus-tööstusministeeriumile anda laeva esimene hüpoteek ja kinnituse poliis; viimane summa peab olema vähemalt 25% kõrgem kui laenusumma. Kinnituse mitte uuendamise juhtumisel teeb seda enne tähtaja kättejäädumist kaubandus-tööstusministeerium laenu-saaja kulus.

§ 7. Kui kahe kuu vältel pärast komitee otsuse kinnitamist kaubandus-tööstusministri poolt ei ole kasutatud laenusamise õigus, kaotab laenusaja sellekordse laenusamise õiguse.

§ 8. Antud laenu pealt maksab laenusaja 6% aastas. Alates 4-da aastaga peab laenusaja igal aastal tagasi maksma $\frac{1}{7}$ laenust, nii et 10 aasta järele, arvates laenusamise päevast, terve laenu summa oleks täielikult tasutud. Protsentide tasumist kui ka tagasimaksmist toimetatakse kaks korda aastas, igal aastal mitte hiljem 30. juunit ja 31. detsembrit.

§ 9. Kui laenusaja laenu ära ei maksa tähtajaks või ei täida teisi laenutingimusi, on kaubandus-tööstusministril õigus ära müüa avalikul enampakkumisel laenu kindlustuseks antud laevu või teisi varandusi.

Kui § 8. ettenähtud laenuosa ära ei makseta samas paragrahvis tähendatud tähtajaks, võetakse selle laenuosa pealt 6% asemel Eesti

panga diskonto-protsent kunni maksmise päevani.

§ 10. Kui laenuaja vältel kaubandus-tööstusminister tunnistab ebarahuldavaks ennesitatud kindlustused, peab neid antud tähtajaks ümber vahetama uute vastuvõetavatega.

§ 11. Laenusaja peab kaubandus-tööstusministri poolt määratud tähtajal ning kujul iga aasta aru andma selle kohta, missuguses ulatuses ja tagajärgedega tegutseb laenusaja laevasõiduvõtte. Samuti peab laenuvõtja aru andma laevade seisukorra kohta, mis laenu kindlustuseks panditud.

§ 12. Kui laenu kestusel laevasõidu-ettevõtte peaks kokku tõmmatama, võib kaubandus-tööstusminister laenu kas vastavalt vähendada, või koguni üles öelda, missugusel juhtumisel laenu peab tasutama ministri poolt määratud tähtajaks.

§ 13. Laenude protsendid ja tagasimakstavad summad lähevad laenufondi suurendamiseks, kunni see kasvanud 500 miljoni margani. Sellest momendist alates kantakse sissetulevad summad riigi sissetulekuteks.

§ 14. Enne 10 aastat, arvates laenuavamise päevast, võib käesoleva seaduse põhjal ehitatud, ostetud või remonteeritud laevu müüa Eestis kaubandus-tööstusministri loal, väljamaale — Vabariigi Valitsuse loal.

§ 15. Täiendavad määrused laevasõidu laenufondi asutamise, hoidmise, laenu nõutamise ja kasutamise kohta annab Vabariigi Valitsus kaubandus-tööstusministri ettepanekul. Määrused avaldatakse „Riigi Teatajas“.

§ 16. Käesoleva seaduse jõusseastumisel kaotab maksvuse kaubandusseaduse § 149. märkuse lisa (S. k. XI k. 2 j. 1912. a. järg) määrused laenude andmise kohta Venemaal Vene materjaalist uuesti ehitatud puust ja metallist merikaubalaevade muretsemiseks.

(Koosolekut hakkab juhatama abiesimees **M. Juhkam.**)

Juhataja M. Juhkam: Enne lõpuhääletamisele asumist on hääletamise motiivide kohta sõna rkl. Martna'l.

M. Martna (stp): Teatan oma rühma nimel, et meie selle seaduseelnõu poolt hääletada ei või. Põhjendan seda sellega, mis me juba II lugemisel ette tõime. Kui riigi maksu maksjate kulul tahetakse ühe väikese kihi huvides fondi luua, ei ole see meie arvates mitte õige. Laevasõidu edendamise on tarvilik, aga maksu maksjate kulul ei või seda teha.

Juhataja M. Juhkam: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja E. Masik: Teen ettepaneku, see seaduseelnõu ilma redaktsiooni komisjoni andmata vastu võtta.

Juhataja M. Juhkam: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

18. Hoolekande seaduse muutmise seadus — III lugemisel. Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähta-

va enamusega seaduseelnõu pealkiri, I ja II osa.

Hoolekande seaduse muutmise seadus.

Riigikogu poolt 19. juunil 1925. aastal vastuvõetud hoolekande seadus („R. T.“ nr. 120/121 — 1925. a.) muudetakse järgmiselt:

I.

§ 44. Väljaspool sünnitusmaja ja varjupaika asuvad puudustkannatavad emad, kes toidavad rinnapiimaga oma kunni kuuekuuseid lapsi, samuti üheksandat kuud raskejalgsed puudustkannatavad naisterahvad on õigustatud saama arsti ettekirjutuse põhjal maksuta arstirohte ja sidumismaterjaale, samuti toiduaineid, nagu piima, suhkrut, jahu, tangu jne., hoolekandenõukogu poolt kindlaksmääratud arvul nende eest hoolt kandma kohustatud valla-, alevi- või linnavalitsuse kulul, kuid nende elukoha valla-, alevi- või linnavalitsuselt.

§ 129. Looduslikkude õnnetuste läbi, nagu tulikahju, veeputus, kannatanud ja selle tõttu peavarju kaotanud isikutele on kahju kannataja elukoha valla, alevi või linna omavalitsus kohustatud andma esialgset peavarju, kunni nad ise korteri leiavad või valla-, alevi või linnavalitsus selle neile kätte juhatab.

Õnnetuse läbi varanduse ja eluütlalpidamise võimalused kaotanud isikute ja perekondade eest peavad hoolitsema valla, alevi või linna omavalitsused, kunni nad ise leiavad ülalpidamist võimaldava teenistuse, või sarnase teenistuse neile kätte juhatab maakonna-, valla-alevi- või linnavalitsus. Abiandmisest tekinud kulud tasub vallavalitsusele maakonna-valitsus.

§ 210. punkt 3. muudetakse järgmiselt:

3) käesolevas seaduses ettenähtud hoolekandeesutused, nagu lastekodud, vanadekodud, vigastekodud, rinnalaste- ja emadekodud jne. kutsutakse ellu kümne aasta jooksul arvates 1. jaanuarist 1926. a., kusjuures omavalitsuse asutused kokku seavad kavad 1. jaanuariks 1927. aastaks nende asutuste ellukutumise järjekorra kohta ja saadavad need teadmiseks töö- ja hoolekandeministriumile; töö- ja

hoolekandeministeerium kutsus asutusi ellu ja teostab käesoleva seadusega riigi kohuseks tehtud hoolekande ülesannete ülevõtmist omavalitsuse asutustelt töö- ja hoolekandeministri poolt maksmapandud ja Riigikogu poolt lubatud krediitidega kooskõlasolevate määruste ulatuses.

II.

Käesolev seadus hakkab maksma tema väljakuulutamiseega „Riigi Teatajas“.

Juhataja **M. Juhkam**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **L. Johanson**: Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **M. Juhkam**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

19. Kohtualluvuse ja rahatrahvide asendamise muutmise seadus piirituse salajase sisse- ja väljaveo ning salaja-veetud piirituse varjamise asjus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Jõeäär** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri, I, II ja III osa.

Kohtualluvuse ja rahatrahvide asendamise muutmise seadus piirituse salajase sisse- ja väljaveo ning salaja-veetud piirituse varjamise asjus.

I.

Kriminaal kohtupidamise seaduse § 33. märkus I täiendatakse järgmise teise lõikega:

Erandina alluvad rahukohtunikudele piirituse salajase sisse- ja väljaveo ning salaja-veetud piirituse varjamise asjad, kui rahatrahvi summa (Kr. kp. s. § 1127) ei ulatu üle 500.000 marga.

II.

Tolliseadustiku § 422. p. 3 täiendatakse järgmise teise lõikega:

Piirituse salajases sisse- ja väljaveos ning salaja-veetud piirituse varjamises süüdlasele asendatakse rahatrahvi erandina tema maksujõuetuse korral isikliku karistusega järgmiselt: kuni 1.000.000 margani uue nuhtl. sead. § 59. põhjal; 1.000.000—2.000.000 margani türmikäritusega ühest kuni poolteise aastani, ja üle 2.000.000 marga türmikäritusega poolteisest kuni kahe aastani.

III.

Piirituse salajase sisse- ja väljaveo ning salaja-veetud piirituse varjamise asjad, mis

alluvad käesoleva seaduse järgi rahukohtunikudele ja käesoleva seaduse maksmahakkamisel veel pooleli, antakse alluvuse järgi üle, välja arvatud asjad, mis prokuratuuri poolt süüdistusaktiga juba edasi antud rahukogule.

Juhataja **M. Juhkam**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär**: Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **M. Juhkam**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

20. Mõnesuguste kadumaläinud väärt-paberite hävinenuks tunnustamise seadus — III lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **V. Hasselblatt** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega seaduseelnõu pealkiri ja §§ 1—10.

Mõnesuguste kadumaläinud väärt-paberite hävinenuks tunnustamise seadus.

§ 1. Kohtu kutsekorras võidakse hävinenuks tunnustada nimeta väärt-pabereid, mis nende valdajad ära kaotanud pärast 1. augusti 1914. a. kunni käesoleva seaduse maksmahakkamiseni ja mis välja antud kunni 7. novembrini 1917. a. Vene valitsuse, krediitasutuste, omavalitsuste ja nende kassade ning Eesti aktsiaseltside ja osühisuste poolt, samuti aktsiaseltside ja osühisuste poolt, mille varandused kohtu kutsekorra algamise ajal Eesti riigis hoolekande, administratsiooni või sekvestri all on.

Kohtu kutsekorda toimetatakse ts. kp. s. §§ 2054—2071 järgi käesolevas seaduses ettenähtud muudatuste ja täiendustega.

Kohtu kutsekorda ei või alustada: 1) ku-põngide ja 2) Eesti-Vene rahulepingu põhjal Vene valitsuse poolt Eesti valitsusele üleantud aktsiate, osatähtede ja teiste väärt-paberite peale.

§ 2. Paragrahv 1. nimetatud väärt-paberite kohta, mis krediitasutustes arvetel, on viimasel õigus kohtu kutsekorda alustada, kui väärt-paberid selles asutuses kaduma läinud.

§ 3. Palved nimeta väärt-paberite hävinenuks tunnustamise asjus antakse Tallinna-Haapsalu rahukogule ühe aasta jooksul, arva-tes käesoleva seaduse maksmahakkamise päevast.

§ 4. Palvele lisatakse juurde väärt-paberite ärakiri, on see aga võimatu, siis kõik väärt-paberi sisu ja tarvilikkude tundemärkide selgitamiseks tarvilikud andmed.

§ 5. Tsiivil kohtupidamise seaduse § 2059. ettenähtud juhtumisel määrab kohus peale väärtpaberipidaja ja huvitatud isikute väljakutsumise veel:

1) maksvusetakst tunnustada kõik „Riigi Teatajas“ väljakuulutatud väärtpaberiga ettevõetud operatsioonid, kui need alustatakse pärast kuulutamise ilmumist;

2) ära keelata väärtpaberi väljaandnud asutusele maksmist või mingisugust muud täitmist selle väärtpaberi järgi toimetada, niisama ka välja anda uusi kupongilehti või dividendi saamise lehti, kui niisugused selle juurde kuuluvad, ja tähendatud asutusi kohustada kinni pidama ettenäidatud väärtpaberit, andes ettenäitajale sellekohase kviitungi, ja üles andma väärtpaberi rahukogule ühes teadetega ettenäitaja ees-, isa- ja perekonnanime, kodakondsuse ja elukoha kohta.

Oma määruse saadab kohus „Riigi Teataja“ avaldamiseks.

§ 6. Uute aktsiate väljaandmise korral § 1. nimetatud aktsiaseltside või osäühisuste poolt on isikul, kes kohtus niisuguse aktsiaseltsi või osäühisuse aktsiate asjus kutsekorra alustas, õigus osa võtta pärast väljakutsumise kuulutuse ilmumist „Riigi Teatajas“ uutest väljaannetest ühesugustel alustel teiste aktsionäridega. Tema poolt väljamakstud uue väljaande aktsiaid võib ta kätte saada, samuti ka dividendi saada nende järgi ja aktsionäride peakoosolekust osa võtta ainult siis, kui pärast kutsetoimetuse tähtaega kohus otsustab hävinenuks tunnustada vana aktsia.

Ei tunnusta kohus vana aktsiat hävinenuks, siis on aktsiaseltsi või osäühisuse juhatusel õigus, peakoosoleku sellekohasel otsusel, ette tellijale uute aktsiate eest väljamakstud raha tagasi maksta, alates väljamaksmise päevast, aktsiaid aga realiseerida oma äranägemise järgi peakoosoleku poolt kinnitatavatel tingimustel.

§ 7. Isikud, kelle palvel kohtu kutsetoimetust ette võetud, peavad pärast väljakutsumise tähtaja lõppu, aga enne kohtuotsuse tegemist, kohtule esitama tunnistuse sellest asutusest, kes välja andis kadumaläinud väärtpaberi, et vahepeal kunni väljakutsumise tähtaja lõpuni selles asutuses keegi ei ole üles andnud oma õigusi kadumaläinud väärtpaberite kohta.

§ 8. Kui kohus leiab nõudmise põhjendatud, otsustab ta ts. kp. s. § 2066. ettenähtud korras tunnustada väärtpaberi hävinenuks ja kõik avaldamata õigused kustunuks. Vastasel korral lükkab kohus nõudmise tagasi.

Oma seadusjõusse astunud otsusest kuulutab kohus „Riigi Teatajas“ ja teatab kaubandus-tööstusministeeriumile.

§ 9. Väärtpaberi hävinenuks tunnustamine

kohtu poolt annab isikule, kelle palvel kohtu kutsetoimetust ette võetud, õiguse nõuda asutustelt, kes väärtpaberi välja andis:

1) kas kapitaali väljamaksmist, kui kaotatud väärtpaber väljaostmisele määratud, või

2) uue väärtpaberi väljaandmist hävinenuks tunnustatud väärtpaberi asemel, ühes väljaandja märkusega väärtpaberil, et see väljaantud dublikaadina.

Dublikaadiga on seotud kõik hävinenuks tunnustatud väärtpaberi õigused ja kohustused, kusjuures aktsiad antakse välja kupongidega esimese kupongilehe järgneva tähtaja peale.

Uue väärtpaberi väljaandmise kulud kannab paluja.

§ 10. Seadusjõusse astunud kohtuotsusega hävinenuks tunnustatud väärtpaberi pidaja võib kahjutasu nõuda üldistel alustel ainult isikult, kes palus kohut väärtpaberi hävinenuks tunnustada.

Juhataja **M. Juhkam**: Asun lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja **V. Hasselblatt**: Teen ettepaneku, seaduseelnõu vastu võtta ilma reaktiooni komisjoni andmata.

Juhataja **M. Juhkam**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

21. A. Jõeäär'i Isiklikuis asjus on sõna
sõnavõtmine rkl. Jõeäär'il.
isiklikuis
asjus.

A. Jõeäär (stp): Väga lugupeetud härrad rahva-saadikud! Homses „Päevalehes“ mida juba täna lugeda võime, leiame õige rasvase peal kirja all „korruptsioon ja spekulatsioon“ õige silmapaistval kohal muuseas teate, mida mina siin selle tõttu, et see ajaleht tarvilikke õiendusi ei avalda, olen sunnitud lühidalt õiendada. (J. Sepp, mo: Mis parlamendil „Päevalehega“ tegemist?) Mina ei küsi seda Teie käest. Mina palun Teid praegu siin oma suu pidada, sest mina tarvitan õigust, mis kodukord annab. Mis on minul Teiega tegemist? See on juhataja asi, kes korda peab, aga mitte Teie asi. Mul on õigus isiklikuis asjus sõna võtta, aga Teil ei ole õigust vahele segada. (J. Laidoner, põl: Mis meil sellega asja, mis Teil „Päevalehega“ tegemist?) Ega ma Teile ei räägi, ma räägin Riigikogule. (J. Sepp, mo: Mis Teile selle õiguse annab?) Kodukord. — Muuseas on selles artiklis öeldud... (J. Hünerson,

põl: Minge koju ja lugege seal.) ... et „Päevaleht“ on linna aadressbüroost järele küsinud ja teada saanud, et rkl. Aleksander Jõeäär elab Kreutzvaldi tän. nr. 17 krt. 3, järelikult peab tal seal „mingisugune korter“ olema.

Ma ei saa kuidagi aru, mis „Päevalehel“ sellega asja on, kus keegi elab ja mispärast ta niisuguseid teateid suurte pealkirjadega „korruptsioon ja spekulatsioon“ lehes avaldab. Sest mina arvan, et kui inimene kuskil elab, ei või selles mingisugust korruptsiooni olla. Aga ma pean tähendama, et aadresslauas ei ole Tallinnas veel korterite registreerimist sisse seatud, vaid aadresslauas registreeritakse Tallinnas ainult inimesi.

Ja „Päevaleht“ ei suuda nähtavasti ette kujutada, et korterikitsikus ajajärgul Tallinnas elanikke on, kellel oma korterit ei ole, vaid kes võõrastes korterites kaasüüriliseks peavad elama. Nende liiki kuulun ka mina 1921. aastast saadik, kus Tallinnas istungjärgude ajal viibin. Korter on mul Kuressaares, Uus tän. nr. 21, ja kui „Päevalehe“ huvi edaspidi nii kaugele peaks minema, et ta teatada tahab, mitu paari püksa ühel või teisel rahvasaadikul olemas, soovitan temale mitte enam pöörata andmete saamiseks samade asutuste poole, kust ta ammutab oma teadmised korterite üle, sest need andmed ei ole küllalt täpsed.

22. Riigiametnikkude ja teenijate ühekordse palgalisa ja palgaseaduse muutmise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja** (loeb):

Riigiametnikkude ja teenijate ühekordse palgalisa ja palgaseaduse muutmise seadus.

J. Kana (töer): Esimene lugemise puhul tähendasin siin, et mul kavatsus on selle seaduseelnõu juures parandusi teha suurendamise mõttes. Ühes sellega küsisin ka härralt rahaministrilt vastavate summade kohta teateid. Siit kõnetoolilt härra rahaminister minu küsimise peale ei vastanud, aga isikliku järelepärimise peale seletas tema, et temal kõige selle lisa-palgaseaduse täitmiseks ainult 180 miljonit tarvitada on. Selle summa piirides ei saa aga mingisuguseid suurendamis-ettepanekuid teha, ja sellepärast loen nende ettepanekute tegemise otstarbetuks ning loobun nende tegemisest.

Juhataja **M. Juhkam**: Hääletamisele tuleb seaduseelnõu pealkiri. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on pealkiri vastu võetud.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

§ 1. Kõigile riigiteenijaile ja õpetajaile, kes riigikassast palka saavad ja kes 30. aprilliks 1926. a. on olnud vahet pidamata vähemalt 6 kuud teenistuses, määratakse ühekordne palgalisa viimase kuu palga suuruses ja neile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha — lisaks perekonna-abiraha ühe kuu määral.

J. Uibopuu (rhvsv): Väga lugupeetud rahvasaadikud! I lugemisel võtsin juba sõna ja tähendasin, et selle seaduse II lugemisel tahan parandusi teha. Sellepärast teen ettepaneku, § 1. vastu võtta järgmiselt: „§ 1. Kõigile riigiteenijaile ja õpetajaile, kes riigikassast palka saavad ja kes 30. aprilliks 1926. a. on olnud vahet pidamata vähemalt 3 kuud teenistuses, määratakse ühekordne palgalisa 16-h palgaastmest kunni 8. palgaastmeni, viimane juurde arvatud, 2 kuu palga suuruses, 7. palgaastmest kunni 3. palgaastmeni, viimane juurde arvatud, 1½ kuu palga suuruses ja 2. palgaastmest alates kuu palga suuruses, ja neile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha, — lisaks perekonna-abiraha kahe kuu määral.

Märkus. Perekonna-abiraha maksetakse ka adopteeritud laste pealt“.

Selleks juhtumiseks, kui see ettepanek tagasi peaks lükatama, teen teise ettepaneku, võtta selle paragrahvi juurde, mis komisjoni poolt ette pandud, märkus: „Perekonna-abiraha maksetakse ka adopteeritud laste pealt“. (A. Jürman, põl: Kuipalju see suurendus välja teeb rahas?) Mina juba esimesel lugemisel tähendasin, lugupeetud härra Jürman, et see suurendus välja teeb 220 miljonit. Kui aga minu eelkõneleja siin tähendas, et Vabariigi Valitsuse liige öelnud on, et temal võimalusi ei ole rohkema summa suuruses palgalisa anda, kui 180 miljoni määral, siis lubage, et ma oma ettepaneku siiski teen eeldusega, et Vabariigi Valitsus leiab, kui hea tahtmine ei puudu, selleks ka vastava summa.

Meie oleme juba 1924. a. saadik lubanud ametnikkudele, et neile palgakõrgendust anname. Aga ma tähendasin juba I lugemisel, et kui juba 200 miljonit eelarvesse oli võetud palga kõrgendamiseks, siis leiti ometi teisi teid ja talitusviise, kuidas neid summasid ära kasutada, ja ikkagi ei võetud palgakõrgendust käsile. Nüüd aga, kus teada on, et ametnikud ennem palgakõrgendust ei saa, kui oktoobrikuus 1926. a. III Riigikogu ajal, siis peaks ometi riigiteenijatele võimalus antama kahel kuul, aprilli- ja maikuu ühekordset toetust saada, et nendel võimalik oleks, nagu ma juba I luge-

misel tähendasin, suvepuhkuse ajal vastavat kosutust saada.

Pea küll tähendama, et mina ajaleheteateid parlamenti õiendama ei tule, aga praegu lugesin ma lehed läbi ja leidsin muuseas „Kaja“^s tähenduse, et mina olen mõrraga ringi käinud ja ametnikke mõrda meelitanud. Mina niisugust viisi üldse ei tunnusta. (J. Hünerson, põl: Mõrraga ei püüa, aga noodaga püüab!) Talitan ainult oma parema äranägemise ja südametunnistuse järgi ja tean kindlasti, et riigiteenijate ja -ametnikkude majanduslik seisukord raske on ja seda parandama peab.

L. Johanson (stp): Kui võrrelda rahaasjanduse komisjoni ettepanekut sellega, mis esitati Vabariigi Valitsuse poolt, siis sisaldab tema siin kitsenduse, ja nimelt on siin öeldud, et palgalisa võivad saada ainult need, kes 30. aprilliks 1926. a. on olnud vahet pidamata vähemalt 6 kuud teenistuses. Vabariigi Valitsuse ettepanekus seda ei olnud. Sellepärast teen ettepaneku, see välja jätta. Teine ettepanek oleks, võtta § 1. vastu sel kujul, nagu see valitsuse poolt esitatud ja nimelt: „30. aprillist s. a. alates maksetakse 1926./27. a. eelarve palgakrediidist kõigile riigiteenijatele ja õpetajatele, kes riigikassast palka saavad, ühekordne palgalisa kuupalga suuruses ja neile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha — lisaks perekonna-abiraha ühe kuu määral“.

E. Martinson (stp): Teen ettepaneku, § 1-ses esimeses reas võtta sõnade „kõigile riigiteenijaile ja õpetajaile“ asemele „kõigile riigiteenijaile, õpetajaile ja koolinõunikkudele“. Õieti läinud aastal olid need lisad maksivad ka koolinõunikkude kohta, kuid riigikontrollis on sekeldusi tulnud nende maksmisel, sellepärast et koolinõunikkude instituut töötab eriseaduse alusel. Nad on osalt riigiteenijad, osalt omavalitsuse teenijad, kes saavad palka riigi poolt ja ka omavalitsuse poolt korteriraha jne., nii et selguse mõttes oleks parem, kui juurde lisatakse sõnad „ka koolinõunikkudele“.

Juhataja M. Juhkam: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja B. Oja: Mis puutub härra Uibopuu ettepanekusse, siis on härra Uibopuu tähendanud seda, et ühe kuu palkadeks tuleb välja anda 209 miljonit. Kui meie võtame arvesse seda, et härra Uibopuu väikesed astmete vahed teinud ja perekonna-abiraha kahekordseks võtnud, siis tuleb kogusumma ikka sellesama 200 miljoni ümber välja, nii et siis tuleks kokku välja anda umbes 400 miljo-

nit marka. Härra rahaminister on tähendanud, et see summa tuleb välja anda, siis oleks terve aasta palgasuurendust sarnases suuruses ette nähtud. Kui härra Uibopuu ettepanek vastu võtta, siis peab nende motiividega ühinema, mis rahaasjanduse komisjon on teinud, kuid vastavalt hakkavad palgad hiljem maksma, nii et see mingisuguseid muudatusi ei too. Arvata on, et Vabariigi Valitsus juulikuust, see tähendab, kui see teine osa välja tuleb, kõrgendatud palgad maksma paneb, nii et see teine kahekordne väljaandmine tõesti on asjatu. Mis puutub härra Uibopuu teise ettepanekusse, nimelt märkusesse, siis ma sellega ühineda ei saa, sest seda küsimust ei ole komisjonis arutatud. Mis puutub härra Johanson'i ettepanekusse, et maksta kõigile riigiteenijatele, siis Vabariigi Valitsuse ja komisjoni ettepanekutes on vahe selles, et Vabariigi Valitsuse ettepanekus oli ette nähtud, et makstakse kõigile riigiteenijatele, kuid makstakse selle palga arvel, kuna rahaasjanduse komisjoni ettepanek on sarnane, et makstakse lisatasu mitte kõigile, vaid ainult neile, kes vahet pidamata 6 kuud on teenistuses olnud, nii nagu seda eelmised seadused on teinud. Selle tõttu ei saa ma ühineda selle motiiviga, mis on härra Uibopuu ettepanekus, et makstakse kahekuu tasu neile, kes kõigest kolm kuud teenistuses on olnud, vaid siin antakse ühekordset tasu selle eest, kuidas keegi on teeninud. Mis puutub härra Martinson'i ettepanekusse, ma sellega ühineda ei saa, sellepärast et viimane komisjonis arutamisel ei olnud.

Juhataja M. Juhkam: Kavatsen hääletada parandus-ettepanekuid selles järjekorras, nagu nad tehtud. Asun rkl. Uibopuu poolt esitatud esimese ettepaneku hääletamisele — „§ 1. Kõigile riigiteenijaile ja õpetajaile, kes riigikassast palka saavad ja kes 30. aprilliks 1926. a. on olnud vahet pidamata vähemalt 3 kuud teenistuses, määratakse ühekordne palgalisa 16-h palgaastmest kunni 8. palgaastmeni, viimane juurde arvatud kahe kuu palga suuruses, 7. palgaastmest kunni 3. palgaastmeni, viimane juurde arvatud poolteise kuu palga suuruses ja 2. palgaastmest alates kuu palga suuruses, ja neile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha, — lisaks perekonna-abiraha kahe kuu määral. Märkus: Perekonna-abiraha maksetakse ka adopteeritud laste pealt“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun rkl. Uibopuu teise ettepaneku hääletamisele: võtta § 1. juurde märkus. „Märkus: Perekonna-abiraha maksetakse ka adopteeritud laste pealt“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võe-

tud. Asun rkl. Johanson'i esimese ettepaneku hääletamisele — „30. aprillist s. a. alates maksetakse 1926./27. a. eelarve palgakrediidist kõigile riigiteenijatele ja õpetajatele, kes riigikassast palka saavad, ühekordne palgalisa kuupalga suuruses, ja neile, kes on õigustatud saama perekonna-abiraha, — lisaks perekonna-abiraha ühe kuu määral“. (Hääletatakse.) Enamus on ettepaneku vastu. Nõutakse hääle lugemist. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 35 häält, vastu — 31 häält. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 42 häält, vastu — 38 häält, üks erapooletu, seega on ettepanek vastu võetud, rkl. Johanson'i II ettepanek langeb ära. Hääletamisele tuleb rkl. Martinson'i ettepanek, võtta § 1. esimeses reas sõnade asemele: „kõigile riigiteenijaile ja õpetajaile“ sõnad „kõigile riigiteenijaile, õpetajaile ja koolinõunikudele“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud.

Panen hääletamisele § 1 ühes vastuvõetud parandustega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 1 vastu võetud.

L. Johanson (stp): Panen ette uue paragrahvi: § 2. Uued palgamäärad pannakse maksma Riigikogu poolt palgaseadusega 1. aprillist s. a.

Juhataja **M. Juhkam**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **B. Oja**: Rkl. Johanson'i ettepanek — Uued palgamäärad pannakse maksma Riigikogu poolt palgaseadusega 1. aprillist s. a., on osalt Vabariigi Valitsuse ettepanekus nimetatud. Kuid praegusel seadusel ei ole uue palgaseadusega mingit ühist, sest Vabariigi Valitsuse ettepanekus oli ette nähtud, et see toetus antakse teatud avansina, mis pärast kaetakse kooseisude vähendamisega. See ettepanek, mida härra Johanson esitas, käib hoopis selle seaduse põhimõtte vastu.

Juhataja **M. Juhkam**: Panen rkl. Johanson'i uue paragrahvi hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Johanson'i ettepanek tagasi lükatud.

Aruandja **B. Oja** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 2.

§ 2. Eelmises § 1. nimetatud kulud kaetakse riigi 1926./27. a. eelarve palgakrediidist.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

§ 3. Käesoleva seaduse alla ei kuulu välisesitused.

J. Kana (töer): Maksva seaduse ja korra järgi käiksid Riigikogu liikmed ka selle seaduse alla, kuid minu ja minu rühmakaaslaste arvamise järgi ei oleks see sünnis, seda enam, et nüüd isegi väikene lisakulu juurde tuli selle tõttu, et adopteeritud laste perekonnanaha ka tarvis maksta on... (Vahelhüüded. Naer.) Härrad Riigikogu liikmed soovivad naerda, ma ootan niikaua, kunni see tuju möödas on ja räägin siis edasi. (Vahelhüüded. Mära.)

Juhataja **M. Juhkam**: Palun rahu!

J. Kana (töer): Teen ettepaneku, lisada § 3. lõppu sõnad: „ja Riigikogu liikmed“. Tähendab, käesolev paragrahv kõlaks järgmiselt: „Käesoleva seaduse alla ei kuulu välisesitused ja Riigikogu liikmed“.

Juhataja **M. Juhkam**: Aruandja lõpusõna ei tarvita. Panen rkl. Kana parandusettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Poolt on 40 häält, vastu 5 häält, seega on ettepanek vastu võetud. Panen hääletamisele § 3 ühes vastuvõetud parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3 vastu võetud.

A. Jürman (põl): Ma palusin sõna uute paragrahvide esitamiseks. Uued paragrahvid, mida mina esitan, annaksid Vabariigi Valitsusele rohkem õigust koosseisusid kokku tõmmata, neid muuta, koosseisude kokkutõmbamise järele vabanevaid eelarve-summasid kasutada palkade tõstmiseks. (Vahelhüüde.) Ei mitte sel määral, kui tarvis oleks, Vabariigi Valitsusel on õigus riigiasutuste töö koondamise seaduse põhjal vakantseks jätta kohti, kuid palkasid uuesti normeerida ja tõsta, koosseisusid muuta, ei ole temal õigust. (M. Martna, stp: Kas hõbekirvemees siia alla kuulub?)

Meie oleme kuulnud igalt poolt kaebtusi, et palgad riigiametnikkudel ja teenijatel on liiga väikesed. Teiseks näeme aga riigi eelarvest, et väga suur osa eelarvest langeb palkade peale, umbes 2½ miljardit läheb riigiteenijate ja ametnikkude palkade ja teiste toetuste peale, mis ühenduses palkadega. Kui nüüd palkasid tõsta 20%, siis, nagu rahaminister tähendas, läheks umbkaudu tarvis 500 miljonit. Teiselt poolt kuuleme aga igal pool kaebtusi, et meil maksukoorem kodanikkude õlgadel on suur. Maksusid tõsta ei võiks. Tõuseb küsimus, kust võtaksime pool miljonit, mida hädasti oleks tarvis palkade tõstmiseks. Maksudega kätte saada seda summat näib väga raske olevat, meil oleks mõnelgi alal tarvis maksusid vähendada. Ainuke tee jääks üle,

mis oleks riigile ja rahvale kasulik — riigiaparaadi kokkutõmbamine — ja sellel teel palkade tõstmiseks summade saamine. Seda on soovitatud mitmelt poolt, kuid see soov on senni jäänud vagaks sooviks ilma suurema tagajärjeta ja arvatavasti sellepärast, et ametiasutused ise ei ole sellest huvitatud. Ja siis on raske Vabariigi Valitsuse üksikul liikmel, ministril ametiasutusi kokku tõmmata, kui terve asutuse koosseis sellele vastu töötab. Tähendab, meie peame leidma tee, et huvitada tervet ametkonda selles, et koosseisud saaksid kokku tõmmatud, et töö saaks paremini ja viljarikkalt tehtud. Seda saame kätte sel teel, kui koosseisude kokkutõmbamisest vabanevad summad lähevad ülejäävate ametnikkude palkade kõrgendamiseks. Siis võib olla asub terve aparaat intensiivsemalt töö juurde ja teiseks leiab ametkond ise tee, kus võiks tööd lihtsustada, kus võib ametnikke vabastada, et siis vabaneksid summad, mis läheksid nende palkade tõstmiseks. Sel teel suudaksime vahest seda suurt ja raske küsimust lahendada nõnda, et meie ei ole maksukoormat kodanikkudel tõstnud, ehk mitte sel määral, nagu kavatsetakse, teiseks oleme ametnikkude palkasid siiski kõrgendanud. Seda arvesse võttes esitaksin mina kaks uut paragrahvi, mis järgmisel kõlavad:

„§ 3-a. Riigiasutuste töö koondamise seaduse („R. T.“ nr. 15/16 — 1925. a.) tagajärjel vabanevaid riigi eelarve-summasid võib Vabariigi Valitsus riigiametnikkude ja -teenijate palkade tõstmiseks ära kasutada. Sellel otstarbel antakse Vabariigi Valitsusele õigus riigiametnikkude koosseisu muuta ja palganorme tõsta“.

„§ 3-b. Vastavalt eelmisele, § 3-a. läbi viidud muudatud koosseisudes ja palganormides peab Vabariigi Valitsus esitama Riigikogule kinnitamiseks“. Tähendab, Riigikogule jääb õigus neid muuta. See on samane õigus, et Vabariigi Valitsus võib tollitariifisid tõsta ja pärast peab esitama need Riigikogule. Nii et Riigikogult ei saa täiesti seda õigust ära võtta, vaid temale tulevad vastavad esitused Vabariigi Valitsuse poolt, nii et lõpuperemeheks jääb sellejuures Riigikogu.

J. Uibopuu (rhvsv): Väga lugupeetud rahvasaadikud! Minul ei ole usku selle sisse, et kui meie selle ettepaneku vastu võtame, et siis ka tõesti leiaksid palgakõrgendamist need ametnikud, kes võib olla kõige rohkem palgakõrgendust vajavad. Ma võin teile eeskujuks tuua vast eelarve juures esiletulnud nähtuse, kus siseministeriumis vähendati kolme peavalitsuse koondamise puhul ametnikkude koosseisu kuue väiksema ametniku võrra ja nende väiksete ametnikkude arvel asutati uus koht palgaga 27.000 marka. Nii meie näeme, et

vähendati samuti ka maakondades väiksete ametnikkude hulka, kuid kõrgendati prefektide palkasid, kuid ei kõrgendatud nende väiksemate ametnikkude palkasid. Need vabastatud väiksemad ametnikud tulevad aga järgmisel päeval töö-hoolekandeministeriumi ja nõuavad, andke meile kas teenistust või toetust. Nõndasama käib praegu raudteel järeleparimine, et kas ei ole võimalik vähendada rööpaseadjate arvu, ja järgmiseks instantsiks oleksid telegrafistid, aga keegi ei mõtle selle peale, et administraatore vähendada. Ma lähen jälle tagasi siseministeriumi juurde. Nii näiteks oli enne üks inspektor, kuid nüüd on neid kolm, ja nii näeme, et järk-järgult luuakse uusi kõrgemaid ametnikke juurde. Peaks küll olema sellest, kui oleme riigiasutuste töökoondamise seaduse vastu võtnud ja võimaluse andnud kohti vakantseks jätta ja ülesandeid panna teiste ametnikkude peale. See oli küll juba suur usaldus valitsusele, kuid peab ütlema, et seda usaldust on ka osalt kurjasti pruugitud. Härra Jürman'i poolt ette pandud paranduse vastuvõtmisega peame ettevaatlikud olema ja uskuma, et võiks läbi saada kunni uue Riigikogu kokkutulemiseni ka ilma volituste andmata ja uue palgaseaduse maksmapanemiseni peaks lepitama sennise korraga. (A. Jürman, põl: Riigikogu on selleks liig raske aparaat.) Riigikogul on see tõesti raske läbi viia, kui teie tahate niisugust korda maksma panna, et täna panete kõrgematele ametnikkudele palka juurde ja homme panete ka, alamatele aga mitte. Kuidas see siis on — kas see siis ka kord on? Lastakse ainult vähemaid ametnikke lahti kõrgemaid kohti juurde luues, ja ümberpaigutamise ja ümberkorraldamine on sündinud väiksemate arvel, kuna nende ülesanded pannakse ikka järelejäänute väiksemate ametnikkude peale. Mina ei saa kuidagi seda ette kujutada, kuidas praegusel kujul on hakkama saadud, et kaheksatunnilise tööpäeva normi juures siiski sunnitakse tööle 16—17 tundi ja isegi rohkem. (A. Jürman, põl: Kas mina olen pannud?) No jah, Teie küll mitte, aga nii on talitatud. Töö suureneb, aga tööjõude juurde ei anta, vaid pannakse ületundisid peale, olgugi et meil maksev on töökaitse seadus, mis seda keelab. Ühedelt võetakse töö ära, jättes ilma leivata, teistele pannakse juurde, kui meil raske majanduslik seisukord on, siiski peame nii korraldama, et üks hoopis leivata ei jääks, aga teisele palju anname. Möödunud aeg on näidanud, et puudus on, siis olgu igalühel puudus, aga mitte nii ei tule talitada, nagu nüüd tehakse, et ühed kannatavad ja teised elavad hästi, vaid puudus olgu juba ühetaoline. Peame talitama niiviisi, et üks ei jää ilma ja

teisel liiga palju oleks, vaid peame ikka selle eest hoolitsema, et kõigi olukord oleks rohkem ühetaoline. Sellepärast palun mina küll austatud Riigikogu liikmeid härra Jürman'i ettepanekut mitte vastu võtta.

Siseminister K. Einbund: Austatud Riigikogu liikmed! Eelkõneleja puudutas siseministeeriumi, ja sellepärast mina tunnen end kohustatud olema asjasse õiendusi tooma, sest need oletused, mis eelkõneleja ette tõi, ei vasta mitte asjaoludele. Kui käesoleva aasta eelarve kokkuseadmise eel mina hakkasin siseministeeriumi aparaati ümber muutma, sellest olen mina ka Riigikogule vastaval kohal ettekan- deid teinud, siis mina seletasin nendes ette- kannetes, et see osa tööst, mis tehtud, on ainult pool reformi ametasutuste vähendamisest ja minule alluvate ametnikkude koondamisest, ja et see pool reformi andis tagajärjena palkade osas umbes 10 miljonit kokkuhoidu. (Vahe- hüüe keskelt.) Umbes 10 miljonit kõigiga kokku, kõigi rahadega, mis sellel osal välja- andeid oleks olnud. Kui teine osa siia juurde arvata, mis meil praegu tegemisel on, siis suureneb see summa veel märksa. Nüüd, kui oleks vastav võimalus valitsusel olnud, umbes samasugune võimalus, mille sisaldab rkl. Jür- man'i ettepanek, siis oleks sellel tööl palkade kõrgendamise suhtes ja ametnikkude seisukorra parandamise suhtes väga head tagajärjed olnud. Aga seda võimalust valitsusel ei olnud. Mina olen kuulnud, et mõned valitsuse liikmetest ka omavahel on pooldanud sedasama seisukohta, mis on kõne all praegusel korral. Ma ei kõnele praegu valitsuse esitajana, vaid ma avaldan oma isiklikku arvamist selles asjas kui üksik valitsuse liige, ja kui Riigikogu liikmed on pooldanud üksikute valitsusliikmetega koos sedasama seisukohta, siis pean mina ka pidama neid seisukohti õigeks. Kui need võimalused ametasutuste ümberkorraldamises oleksid, siis näeksid vastavate ametasutuste palgad tõesti teistsugused välja. Aga et neid võimalusi ei olnud, siis ei olnud ka teid nende summade ärakasutamiseks, ametnikkude palkade tõstmiseks, ja sellepärast vaidles valitsus sellele kindlasti vastu. Sellejuures aga ei saanud tei- siti, kui näiteks kolm asutust tuli kokku tõm- mata ja kolme asutuse juhtimine tuli koon- dada ühe ametniku kätte. Siis ei olnud teisi võimalusi ning tuli leppida sellega, et nende kolme asutuse juhtiva ametniku palgaaste tuli korrigeerida ja seega leppida kõigeminimaal- sema parandusega. Ma ütlen, kui minul oleksid võimalused käepärast olnud kõiki neid kokkuhoiulusmmasid kulutada ametnikkude palkade parandamiseks, siis on iseenesest mõis- tetav, et ma kõigepealt oleksin parandamisele

võtnud palgaastmed. (J. Uibopuu, rhvsv: Kas üks väiksem on saanud?) aga neid võimalusi ei olnud. Ma seletasin juba eelarve- komisjonis ja paluksin ka siin neid motiive, mis ma seal ette tõin, mitte salgamisele võtta, vaid neid ka siin ette tuua. (J. Vain, stp: Teil olid seal umbes sarnased või- malused, kui kaamelil nõelasilmast läbiminemine.) Ma palun, mitte kui valit- suse esitaja, vaid kui Riigikogu liige, kui üksik valitsuse liige, andke mulle need võimalused, ja teie näete, et mitte ükski kaameli silm seal peitu ei jää, vaid kõik nõelad pääsevad sellest silmast läbi. (Naer. Hüüded: Ümber- pöördult! L. Johanson, stp: Miks valitsus ise ei esine sarnaste ette- panekutega, vaid volitab Jürman'i.) Või vastupidi, kuidas tahate. (M. Martna, stp: Saame aru küll?) Ma ei tea, kas on kellelgi volitusi olnud. Ma ei oleks ka mitte sõna võtnud, kui rkl. Uibopuu ei oleks tulnud seletama, et sellel tööl tagajärge ei ole. Ma võin oma kogemustest öelda, et sellel tööl oleksid suured tagajärjed ja palun uskuda, et alampalgaliste ametnikkude suhtes ei ole teisi mõõdupuid, kui kõrgemapalgaliste ametnik- kude suhtes. (J. Uibopuu, rhvsv: Inspektori- tel tõstsite, miks mitte teistel?) Minu ettepanek oli sel korral palka kõigil tõsta, aga ei olnud võimalusi, sellepärast et ei ole vastavat seadust. Sel korral ei pidanud valitsus poliitiliselt võimalikuks kõiki kokku- hoiu summast ära kasutada ainult ühes asu- tuses palkade tõstmiseks. See on tõesti õige, sest ainult üks asutus ei oleks võinud seda teha, aga kui nüüd võimalus oleks kõigil asu- tustel seda teha, siis see töö käiks ka ühtlaste mõõdupuude järgi.

Ma kordan veel kord, ametnikkude arvu vähendamine ja sellele vastavalt palgaolude parandamine on tõsine ülesanne, sarnane üles- anne, millel oleks tagajärgi ja sellejuures ei võiks Riigikogu kunagi keelduda usaldusest valitsuse vastu, sest et valitsus selle töö tege- misel, pealegi kui see hiljem kuulub Riigikogu kinnitamisele, selle töö tegemisel kui kõrgem valitsuse asutus talitaks kõige otstarbekohase- malt, millesse Riigikogu võib pärast alati kor- rektiive sisse tuua. Minu kogemused amet- asutuste kokkutõmbamises ja ametnikkude arvu vähendamises on niisugused, et sellele alati vaidlevad vastu kõik ametasutused. Nende aastate jooksul on minul tulnud oma amet- asutust üle saja protsendi kokku tõmmata. (O. Gustavson, stp: Siis on teie mi- nisteerium tühi, kui üle 100% kokku tõmbate!) Mitte üle 100%, üle 50%. Ja kogu aeg on minul need kogemused olnud, et ikka on asutused sellele vastu vaielnud ja sa

pead kõigi abinõudega püüdma peale sundida, et see teisiti oleks. Aga ühtlasi olen ma näinud, et kui see töö on ära tehtud, siis on kõik sellega rahul ja ei ole enam vastuvaidlusi, ning siis algab peale selle otsimine, kuidas ülejäänud tööjõududega seda tööd ära teha, ja ma pean ütleva, et suurepäraliselt tehakse töö ära. Praegu kestab ametnikkude arvu kokkutõmbamine ja ametasutuste koondamine edasi, ja meie seisame seega samasuguste vastuvaidluste ees kui alati. Aga uskuge, kui kord see töö on ära tehtud, siis on kõik sellega rahul. Vaadake, sealt siis tulevad need lihtsustamised, sealt arenevad nad välja ja siis hakatakse otsima, kuidas oma kompetentsi vähendada. Aga kui inimesi palju on, siis uskuge, kõik otsivad omale tööd ja kõik kah kirjutavad.

Need õiendused tahtsin mina teha eelkõneleja seletuste puhul. Kui valitsusel need võimalused käes oleksid, siis võiks väga palju selleks otstarbeks korda saata, millest niipalju kõneldakse ja mida soovitatakse, aga millele kuidagi juurde asuda ei saa. Ei aita niisugusel korral ka see, kui kõneldakse mingisugusest komisjarist või mingisugusest mehest või kolleegiumist. See kõik ei aita, kui ametasutused ise sellele vastu vaidlevad.

J. Kana (tõer): Mind pani imestama see motivatsioon ja need kategoorilised tõendused, mida siin härra Jürman ning härra siseminister ette tõid. Nende sõnadest tuli nõnda aru saada, et ametnikud ja ametkonnad üldse püüavad tegutseda igasuguse töökorralduse ja ametnikkude vähendamise vastu. Kui nüüd see peamotiiviks on, et härra Jürman'i parandusi vastu võtta, siis pean ma tähendama, et siin on arusaamatusega tegemist. Mina olen ametnikkude ühingutele ja organisatsioonidele õige lähedal olnud ja ma pean ütleva, et veel sarnast otsust ega sarnast püüdu ei ole olnud. Lugu on niisugune, et aga sarnase ametnikkude vähendamise viisiga, nagu see omalajal moodi läks, kus teatav võidujooks toime pandi, lubades üksteise võidu nii ja nii palju vähendada, sarnase viisiga mingisugust korraldust asjasse ei toodud, ja see tööd ei kandnud küllalt head vilja. Ametnikud seisavad alati sellel seisukohal, et need juhtivad jõud, kes ametnikkude arvu vähendada tahavad, peavad igatahes vastavad korraldused tegema ka töö muutmise kohta. Kui siin arvatakse ametkondade koondamine lihtsalt nende kahe paragrahviga sel teel läbi viia, et ühele või teisele ametnikule isu tehakse lahkuva ametniku arvel palka juurde saada, siis arvan mina, et see mõnes üksikus ametkonnas, kus siiaajani vast ei ole osatud asutust õieti juhtida, väikest kasu võiks tuua. Neis asutustes aga, kus töö korraldatud, ei saa

sellega mitte midagi ära teha, siin tuleksid juba vastavad seadused ja korraldused muuta. Ilma selleta võib ju ka vähema koosseisuga tööd teha, kuid ametasutus ei suuda oma ülesannet täita. Mina arvan, et näiteks siseminister kui tal volitused käes on, võib ju linnavahtide arvu nõnda vähendada, et Tallinnas ainult üks linnavaht ametisse jääks, see oleks ju väga odav ning võimaldaks mõnele teisele ametnikule palka tõsta, kas see vähendus aga igakord küllalt kasulik on, see on küsitav. Mul ei ole põhjust valitsust mitte usaldada, ja arvata, et ei tea mis tema nende paragrahvidega teeb, kuid mina toonitan siin ja tõmban kriipsu alla, et need motiivid, mis siin ette toodud, tekitavad mõnesuguseid ekslikke mõtteid ja arusaamatusi, mille laialilaotamine kasulik ei ole. Ma loodan, et valitsuse esitajad astuvad veel kord välja ja seletavad, missugune kava neil õieti selles asjas on. Härradel Riigikogu liikmetel oleks hea meel kuulda, et meie võrdlemisi keeruline ja isesündinud asjaajamise viis ükskord ometi tarviliku revideerimise alla võetakse. Ärgu otsitagu motiive sealt ja teisalt. Arvamine, et inimesed istuvad ja soendavad asjata kohti, püüavad neid kinni hoida ja nõuavad aga palka ligi, ei ole õige.

Juhataja **M. Juhkam**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **B. Oja**: Härra Jürman'i ettepanek lubab valitsusele ainult ühte, see on palganorme tõsta. Mis puutub sellesse, et neid krediite lubatakse kasutada palkade normeerimiseks, siis annab selle õiguse valitsusele ka käesoleva seaduse § 2. See § 2., mis on vastu võetud, räägib, et Vabariigi Valitsus võib neid ülejääkisid ära kasutada palkade normeerimiseks. Niisamuti on valitsusel õigus koosseisusid kokku tõmmata. Nii et § 3-a, mis härra Jürman'i poolt ette pandud, annab Vabariigi Valitsusele ainult ühe õiguse, palganormisid tõsta. § 3-b annab valitsusele õiguse palkasid kõrgendatud kujul maksma panna ilma Riigikoguta, ja Riigikogul jääb üle ainult seda kinnitada, mis nüüd valitsus on teinud. Rahaasjanduse komisjon seda küsimust arutanud ei ole. Komisjoni nimel ettepanekuga ühineda ei saa.

Juhataja **M. Juhkam**: Rkl. Jürman'i poolt on ettepanek tehtud, sisse võtta § 3-a, mis järgmiselt käib: „Riigiasutuste töö koondamise seaduse („R. T.“ nr. 15/16—1925. a.) tagajärjel vabanevaid riigi eelarve-summasid võib Vabariigi Valitsus riigiametnikkude ja teenijate palkade tõstmiseks ära kasutada. Sellel otstarbel antakse Vabariigi Valitsusele õigus

riigiametnikkude koosseise muuta ja palganorme tõsta". (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3-a vastu võetud. Samuti on rkl. Jürman'i poolt ette pandud § 3-b, mis kõlab järgmiselt: „Vastavalt eelmisele, § 3-a. läbiviidud muudatused koosseisudes ja palganormides peab Vabariigi Valitsus esitama Riigikogule kinnitamiseks“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 3-b vastu võetud.

J. Vestholm (rhv): Ma teen ettepaneku, § 3-b järele võtta uus paragrahv c, mis käsitleb riigiametnikkude ja riigiteenijate küsimust adopteeritud laste suhtes. Riigikogu võttis seisukoha vastu, et selle ajutise abiraha väljamaksmise juures adopteeritud lapsed võetakse arvesse. Kui nüüd see abiraha on välja maksetud, siis näib, nagu ei tahetaks edaspidi maksta adopteeritud laste eest perekonna-abiraha. Niisugune seisukord ei ole aga loomulik. Sellepärast teen ma järgmise ettepaneku: „§ 3-c: Alates esimesest aprillist 1926. a. makstakse ametnikkudele ja riigiteenijatele perekonna-abiraha adopteeritud ja teise abikaasa eelmistest abieludest sündinud laste pealt ühistel alustel lihaste lastega.

Eelmises lõikes tähendatud laste-abiraha, mis kunni käesoleva seaduse vastuvõtmiseni eksikombel välja makstud, tagasinõudmisele ei kuulu“.

A. Tupits (põl): See ettepanek näib muidu väga sümpaatlik olevat, aga tuleb karta, et siin siiski kõiksugu soovimatud võimalused avanevad. On ju väga kerge lapsi adopteerida, ja niiviisi võib suur osa mitte riigiametnikkude lastest riigi käest omale abiraha saada. Mina arvan, et siin võib kergesti libedale teele minna ja sellepärast ei või nii kergesti vastu võtta seda paragrahvi.

Juhataja **M. Juhkam**: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (stp): Ma pean tähendama faktilise märkusena, et laste adopteerimine nii lihtne asi ei ole. Adopteerida võivad ainult need, kellel omal lapsi ei ole, kellel juba lapsed on, sellel on tarvis selleks igasugused erilised nõusolekud.

Juhataja **M. Juhkam**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **B. Oja**: Komisjoni nimel ma sellega ühineda ei saa.

Juhataja **M. Juhkam**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 40 häält, vastu 22 häält, seega on ettepanek vastu võetud.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

„§ 4. Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseaduse („R. T.^c. nr. 1/2 — 1923. a.) § 2 kaotab maksvuse“.

Ma teen ettepaneku, võtta paragrahvi lõppu „arvates 1. aprillist 1926. a.“

Juhataja **M. Juhkam**: Aruandja parandus eriti hääletamisele ei tule. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 4 aruandja poolt tehtud parandusega vastu võetud.

Päevakord on läbi, lõpetan Riigikogu koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 10.05 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **A. Jürman**.

Abiesimees **M. Juhkam**.

Abisekretäär **J. Piiskar**.

